

OMÓWIENIA

Jan Łopuski, *Maritime law in second half on the 20th century, Selected articles*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2008, ss. 341.

Ukazało się, stosunkowo rzadkie na naszym rynku wydawniczym, anglojęzyczne opracowanie zawierające wybrane artykuły prof. Jana Łopuskiego. Są to prace opublikowane w różnych czasopismach, w tym także w „Prawie Morskim”, w latach 1962–2004. Do lektury i przypomnienia prac Profesora nie trzeba zachęcać. Stanowią one bowiem znaczący wkład do nauki prawa, nie tylko zresztą morskiego. Ten wybór jest jednak ilustracją procesu ważnych zmian w prawie morskim, dowodem rozwoju tej dziedziny prawa. W prezentowanej książce widać wyraźnie związki prawa morskiego z procesem rozwoju organizacji handlu morskiego, jak również wpływ na regulacje prawne innowacji technicznych i przemian politycznych. Przygotowany wybór artykułów prof. Łopuskiego pozwala prześledzić, w jaki sposób tradycyjne instytucje prawa morskiego dostosowują się do potrzeb współczesnego obrotu morskiego.

Opracowanie składa się z dwóch części. Pierwsza to rodzaj wprowadzenia w różnorodne problemy, którym poświęcone są poszczególne artykuły. Niektóre kwestie, jak geneza i kształt pierwszego polskiego k.m. z 1961 r., mają już w większości znaczenie historyczne. W rodzaju przewodnika do studiowania części drugiej mowa jest m.in. o relacjach polskiego prawa morskiego z prawem cywilnym i o miejscu prawa morskiego w polskim systemie prawa, o pojęciu i naturze prawnej czarteru na czas. Ten ostatni temat zajmował autora niemal przez całe jego życie zawodowe. Dużo miejsca poświęcono reformom polskiego prawa morskiego, głównie nowelizacjom k.m. i nowemu k.m. z 2001 r. Należy przypomnieć, że przez wiele lat prof. Łopuski był przewodniczącym Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Morskiego. Dalsza część opracowania obejmuje różne zagadnienia podejmowane przez autora w zakresie międzynarodowego i transnarodowego prawa morskiego. Są to m.in. kwestie: odpowiedzialności za szkodę, zwłaszcza związaną z zanieczyszczeniem morza, immunitetu państwowego, umów żeglugowych, tworzenia prawa morskiego i jego miejsca w międzynarodowym porządku prawnym oraz wiele innych. Zestawienie problemów zamyka nawiązanie do pracy autora podsumowującej niejako XX-wieczny rozwój prawa morskiego, zatytułowanej *Prawo morskie w 21 wie-*

ku: tradycja, nowoczesność, racjonalizm. W podsumowaniu tej części autor słusznie zwraca uwagę na stosunkowo wolny rozwój morskiego prawa prywatnego, podkreślając jednocześnie anachroniczność niektórych jego instytucji, jak przywileje i hipoteki morskie, awaria wspólna. Znacznie bardziej intensywnie rozwija się, według prof. Łopuskiego, morskie prawo publiczne.

Część druga zawiera przedruki 23 artykułów, w tym 7 poświęconych polskiemu prawu morskiemu i 16 międzynarodowemu oraz transnarodowemu prawu morskiemu.

Wydawnictwo nadało książce staranną szatę graficzną; jest ona dobrze opracowana redakcyjnie. Nie ulega wątpliwości, że publikacja ta istotnie uzupełnia polską literaturę z zakresu prawa morskiego.

Leonard Łukaszuk, *Współpraca i spory międzynarodowe na morzach. Wybrane zagadnienia prawa, polityki morskiej i ochrony środowiska*, Wydawnictwo Diffin 2009, ss. 255.

Opracowanie to stanowi kolejny krok w badaniach autora na temat sporów na morzu. W 2004 r. Leonard Łukaszuk opublikował książkę na ten sam temat¹. Najnowsze dzieło składa się z 9 rozdziałów i zawiera wiele map dotyczących omawianej materii.

Rozdział pierwszy poświęcony jest roli Konwencji z Montego Bay w rozstrzyganiu sporów morskich. Autor eksponuje tzw. obligatoryjne procedury zawarte w UNCLOS, przy czym zwraca uwagę na wątpliwości związane z przyjęciem tzw. formuły Montreux, pozwalającej stronom konwencji na wybór jednej lub więcej procedur rozstrzygnięcia sporów. Autor pisze także o udziale organizacji międzynarodowych w rozwiązywaniu sporów na morzu.

Rozdział drugi dotyczy kwestii spornych związanych z delimitacją obszarów morskich oraz korzystaniem z zasobów naturalnych mórz i oceanów, a także ochroną środowiska morskiego. Między innymi w tej części pracy opisano spór o połowy na Morzu Ochockim. Autor omawia spory z zakresu rybołówstwa i ochrony środowiska rozpatrywane przez Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza.

Pozostałe rozdziały prezentowanej pracy poświęcone są sporom morskim w różnych regionach świata. W rozdziale trzecim jest mowa m.in. o sporach bałtyckich, w tym z udziałem Polski. Na szczególne odnotowanie zasługuje omówienie sporu Norwegii i Rosji o szelf kontynentalny na Morzu Barentsa i Oceanie Arktycznym oraz innych sporów o obszary arktyczne. Spory te na pewno się pogłębiają, w związku ze zmianami klimatycznymi i perspektywą wykorzystania bogactw naturalnych Arktyki. Dość specyficzny charakter ma kwestia sporów na Morzu Czarnym, a szczególnie na Morzu Kaspijskim. O aktualności pracy świadczyć może omówienie spornych kwestii Cieśniny Kerczeńskiej. Dalsze części pracy dotyczą Morza Śródziemnego, w tym sporu o Cieśninę Gibraltarską, sporów państw afrykańskich, Ameryki Południowej, a także licznych konfliktów morskich państw azjatyckich. Wreszcie rozdział dziewiąty zajmuje się wybranymi aspektami związanymi z możliwością zastosowania UNCLOS w sporach z udziałem sił zbrojnych na morzu.

Książka jest dobrze wydana. Zawiera krótkie przedstawienie jej zawartości, sformułowane w języku angielskim oraz bibliografię. Bogactwo faktograficzne książki i częste odniesienia do Konwencji o prawie morza pozwalają ją wykorzystać także w dydaktyce.

¹ Por. *Prawo Morskie* 2004, s. 218–219.